

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta G.
przy uczestnictwie A. P., G. R. i M. R.
o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 10 lutego 2016 r., sygn. akt III Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie w punkcie pierwszym (1),
trzecim (3) i czwartym (4) i w tym zakresie sprawę przekazuje
Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w G. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w G., którym stwierdzono nabycie przez Skarb Państwa przez przedawnienie z dniem 31 grudnia 1955 r. własności nieruchomości położonych w G., oznaczonych numerami 20 o powierzchni 1744 m², 18 o powierzchni 1385 m² i 19 o powierzchni 1195 m², dla których prowadzone są księgi wieczyste nr (...) i KW (...), w ten sposób, że odrzucił wniosek w zakresie stwierdzenia nabycia przez

przedawnienie własności nieruchomości oznaczonej numerem 20, odrzucił apelację uczestnika na rozstrzygnięcie zawarte w punkcie II dotyczącym działek numer 18 i 19 a w pozostałej części apelację oddalił.

Ustalił, że w księdze wieczystej dotyczącej działki numer 20 wpisany jest jako właściciel A. P., który nabył ją przez zasiedzenie z dniem 31 sierpnia 2007 r. (postanowienie Sądu Rejonowy w G. z dnia 25 lutego 2009 r. sygn. VII Ns (...)). Poprzedni właściciele G. i M. R. nabyli własność tej nieruchomości oraz nieruchomości oznaczonej nr 18 i 19 w 1930 r. Dokonali tzw. powzdanja w dniu 28 marca 1933 r. W czasie okupacji niemieckiej wykreślono wpisy własności z ksiąg wieczystych a następnie przywrócono je w dniu 27 grudnia 1946 r. na podstawie art. 8 ust. 1 dekretu z dnia 6 czerwca 1945 r. o mocy obowiązującej orzeczeń prawnych wydanych w czasie okupacji na terenie Rzeczypospolitej Ludowej. Od czasu drugiej wojny właściciele nie posiadali tych nieruchomości i po wojnie nie złożyli wniosku o przywrócenie posiadania.

W ocenie Sądu Okręgowego nie jest dopuszczalny wniosek Skarbu Państwa o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez przemilczenie w trybie art. 34 dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i ponemieckich (Dz. U. Nr 13, poz. 87; dalej „dekret”), jeżeli co do tej samej nieruchomości z datą późniejszą nastąpiło jej nabycie przez zasiedzenie przez osobę trzecią.

Zgodnie z tym przepisem Skarb Państwa nabywał tytuł własności majątków opuszczonych co do nieruchomości z upływem 10 lat licząc od końca roku kalendarzowego, w którym wojna została ukończona. Nabycie prawa własności następowało *ex lege* na skutek jego niewykonywania przez uprawnionego w czasie określonym w ustawie.

Prawomocne postanowienia o charakterze pozytywnym wydane w postępowaniu nieprocesowym korzystają z powagi rzeczy osądzonej, a jej zasięg obejmuje także podmioty nie uczestniczące w postępowaniu. Moc wiążąca postanowienia stwierdzającego, że dana osoba nabyła w określonym dniu własność nieruchomości przez zasiedzenie obejmuje przesłanki prawotwórcze przyjęte za podstawę nabycia, w tym samoistne posiadanie nieruchomości do określonego dnia, co oznacza, że w dacie zasiedzenia nie było innych

posiadaczy samoistnych - stwierdzenie zasiedzenia ustala stan prawny, który zaistniał w przeszłości.

Wprawdzie postanowienie o stwierdzeniu zasiedzenia nie ma powagi rzeczy osądzonej w sprawie o zasiedzenie nieruchomości przez inną osobę, jeżeli terminy zasiedzenia w obu sprawach na siebie nie zachodzą, jednak odnosi się to do sytuacji gdy zostaje wydane postanowienie tzw. sekwencyjne, to jest występujące już po dacie oznaczonej w pierwszym z postanowień.

Niedopuszczalne jest nie tylko wydanie później postanowienia stwierdzającego nabycie przez zasiedzenie z tym samym dniem własności tej samej nieruchomości lub jej części przez inny podmiot, lecz także wydanie postanowienia stwierdzającego nabycie nieruchomości tej samej nieruchomości z datą wcześniejszą. To samo odnosi się do przemilczenia - oba postanowienia mają charakter deklaratoryjny, nabycie następuje w miejsce właściciela w dacie upływu okresu zasiedzenia lub przemilczenia. Powstałaby sytuacja funkcjonowania w obrocie prawnym dwóch równorzędnych tytułów prawnych do nieruchomości i konkurencji postanowień stanowiących podstawę wpisu do księgi wieczystej.

Nie przeczy temu okoliczność, że uczestnik nabył własność przez zasiedzenie z dniem 31 sierpnia 2007 r., co oznacza, że 30 - letni termin był liczony od 31 sierpnia 1977 r. - z jego zeznań wynika, że nieruchomość została objęta w posiadanie przez jego ojca w 1952 r. dopóki więc to postanowienie nie zostało wyeliminowane z obrotu prawnego, nie jest dopuszczalne wystąpienie przez Skarb Państwa z wnioskiem o stwierdzenie nabycia tej nieruchomości przez przemilczenie.

Za trafny uznał Sąd Okręgowy zarzut braku interesu prawnego uczestnika w zaskarżeniu postanowienia w części dotyczącej stwierdzenia nabycia własności nieruchomości przez przemilczenie nieruchomości oznaczonej numerami 18 i 19, bo nie wykazał pokrzywdzenia orzeczeniem, bo w księdze wieczystej w dalszym ciągu figurują jako właściciele małż. R., a uczestnik nie zalicza się do kręgu ich następców prawnych i jego twierdzenia o posiadaniu nieruchomości nie zostały wykazane w sposób przekonujący, a jeżeli nawet, to nie świadczy to o interesie prawnym.

Apelacja została oddalona w części dotyczącej kosztów procesu, bo z uwagi na częściowe odrzucenie apelacji nie było podstaw od odrzucenia reguły określonej w art. 520 § 1 k.p.c.

Wnioskodawca zaskarżył powyższe postanowienie co do punktu pierwszego i czwartego i zarzucając naruszenie art. 199 § 1 pkt 2 w zw. z 366 i 13 § 2 k.p.c. wniósł o jego uchylenie w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu:

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawę odrzucenia wniosku stanowiło przyjęcie, że sprawa została już prawomocnie osądzona wskutek stwierdzenia postanowieniem Sądu zasiedzenia przez uczestnika prawa własności nieruchomości z dniem 31 sierpnia 2007 r.

Powaga rzeczy osądzonej zachodzi wtedy, gdy przedmiot zakończonego postępowania oraz przedmiot kolejnego są identyczne, przy jednoczesnej tożsamości stron; pozytywne ustalenie tych okoliczności prowadzi do odrzucenia pozwu.

Prawomocne postanowienie o charakterze pozytywnym wydane w postępowaniu nieprocesowym co do istoty sprawy korzysta z powagi rzeczy osądzonej, a zasięg tej powagi obejmuje również osoby zainteresowane, które nie stały się uczestnikami postępowania (postanowienie z dnia 14 września 1997 r., II CKN 293/97, nie publ.).

Powagą rzeczy osądzonej jest objęty przedmiot rozpoznania i rozstrzygnięcie sądu, czyli zgłoszone roszczenie w takiej postaci, w jakiej zostało rozpoznane. Przedmiot ten jest determinowany treścią żądania pozwu w powiązaniu z uzasadniającą je podstawą faktyczną. Konieczne jest więc stwierdzenie tożsamości obu roszczeń tj. porównanie nie tylko zgłoszonych żądań lecz i podstaw faktycznych obu spraw. Przedmiotowy zakres prawomocności materialnej nie zależy od norm prawnych powołanych przez powoda ani wziętych pod uwagę przy rozstrzyganiu. Przyjęta przez sąd podstawa prawna nie pozostaje jednak całkowicie bez znaczenia, bo może służyć pomocniczo odgraniczeniu faktów objętych prekluzyjnym skutkiem prawomocności od stanowiących nowe okoliczności. Z tej przyczyny niezasadne było powołanie się przez Sąd drugiej

instancji na oświadczenie uczestnika złożone w toku sprawy o zasiedzenie, że nieruchomość została przez jego ojca objęta w posiadanie co najmniej od 1952 r., skoro okoliczność ta nie znalazła wyrazu w obliczeniu okresu zasiedzenia.

O identyczności żądania i jego podstawy można mówić nie tylko wtedy, gdy elementy te dokładnie się ze sobą pokrywają. Żądanie wniosku podlega każdorazowo wykładni, która może prowadzić do identyczności roszczeń np. ustalenie prawa własności - ustalenie nieistnienia prawa własności; w określonej sytuacji mogą wystąpić trudności z odróżnieniem, czy prawomocność materialna przejawia się jako powaga rzeczy osądzonej (tożsamość spraw), czy moc wiążąca (odmienność spraw i relacja prejudycjalna).

W sprawie niniejszej wykładnia obu żądań prowadzi jednak do wniosku, że jedynym ich wspólnym elementem jest tylko żądanie stwierdzenia nabycia własności tej samej nieruchomości przez dwa podmioty. Brak podstaw do przyjęcia tożsamości roszczeń z uwagi na inne daty nabycia własności - dzień 31 grudnia 1955 r. wskazany przez wnioskodawcę w niniejszej sprawie i dzień 31 sierpnia 2007 r. ustalony postanowieniem Sądu w prawomocnie zakończonej sprawie o zasiedzenie. Odmienna jest również podstawa faktyczna. Wnioskodawca powołuje się na spełnienie przesłanek z art. 34 ust. 1 dekretu i twierdzi, że z mocy prawa nabył własność nieruchomości na skutek niewykonywania prawa własności przez uprawnionego w czasie określonym w ustawie z dnia 31 grudnia 1955 r. i jego beczynności w przywróceniu posiadania, przy czym nie było konieczne faktyczne posiadanie nieruchomości, objęcie w administrację lub objęcie przez czynności faktyczne przez wnioskodawcę, natomiast uczestnik nabył własność nieruchomości zasiedzenie, którego przesłanką jest posiadanie samoistne przez czas określony w ustawie i wykonywanie prawa własności przez nieuprawnionego. Obie instytucje, a nie roszczenia, łączy tylko skutek nabycia własności *ex lege* i deklaratoryjność orzeczeń stwierdzających nabycie własności.

Okres czasu, poprzedzający termin prowadzący do zasiedzenia nie jest, co do zasady, okolicznością objętą podstawą faktyczną sprawy prawomocnie zakończonej, a więc jest nową okolicznością uzasadniającą rozpoznanie wniosku dotyczącego nabycia własności przed datą rozpoczynającą bieg terminu

zasiedzenia. W sprawie o stwierdzenie nabycia prawa własności na podstawie art. 34 dekretu nie występuje powaga rzeczy osądzonej, jeżeli termin biegu zasiedzenia nie pokrywa się w całości lub częściowo z terminem określonym w tym przepisie.

Z tych przyczyn brak podstaw do przyjęcia, że w sprawie niniejszej zachodzi negatywna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej.

Inną kwestią jest natomiast moc wiążąca prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu zasiedzenia nieruchomości, na którą również powołał się Sąd Okręgowy, czyli skuteczne powołanie się na art. 365 § 1 k.p.c.

Postanowienie o stwierdzeniu zasiedzenia korzysta z rozszerzonej prawomocności i wiąże nie tylko uczestników postępowania, którzy brali udział w sprawie, w której zostało wydane, lecz także osoby zainteresowane, w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c., które nie stały się uczestnikami postępowania. Moc wiążąca postanowienia stwierdzającego, że dana osoba nabyła w określonym dniu własność nieruchomości przez zasiedzenie odnosi się tylko do skutku prawnego, który stanowił przedmiot orzekania oraz obejmuje przesłanki prawotwórcze przyjęte za podstawę nabycia, a więc samoistne posiadanie przez tę osobę całej nieruchomości do danego dnia. Uaktualnia się wówczas, gdy zagadnienie rozstrzygnięte w jednym postępowaniu stanowi kwestię wstępną w innym postępowaniu, w którym jest dochodzone odmienne żądanie. Oddziaływanie prawomocności sprowadza się do tego, że sąd w kolejnym postępowaniu zobowiązany jest przyjąć, że istotne z punktu widzenia zasadności żądania zagadnienie kształtuje się tak, jak to zostało ustalone w prawomocnym postanowieniu. Oznacza to niedopuszczalność ponownej analizy prawnej i prowadzenie postępowania dowodowego co do okoliczności objętych prawomocnym rozstrzygnięciem. Może to doprowadzić zarówno do uwzględnienia, jak i oddalenia żądania.

Z tych względów orzeczono na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

jw

r.g.